

ר"ת	צאת השבת	הדלקת נרות	ירושלים
20:27	19:39	18:44	ירושלים
20:24	19:37	18:46	תל אביב
20:27	19:39	18:36	חיפה
20:26	19:38	18:45	באר שבע

"הלומד על מנת לעשות,
מספיקין בידו ללמוד וללמד
לשמור ולעשות"
(אבות ד' ה')

פרשה & הלכה למעשה

הנושא השבועי: מאכלות אסורות - כשרות המזון

מעשי הכשרות

סיפורים מדהימים בחשיבות שמירת הכשרות שאירעו במחיצת מרן הרב חיים קנייבסקי שליט"א

הסיפור הבא סופר על ידי הרב יצחק זילברשטיין שליט"א: מהנדס בכיר, פרופסור גדול בתחומו, הגיע לביתו של מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א. הפרופסור סיפר לרב בצער נורא כי הוא - פרופסור בכיר במתמטיקה, אינו מצליח להבין דף גמרא, גם לאחר נסיונות רבים שנמשכו עשרות שנים.

לפתע אמר הפרופסור למרן הגר"ח, כי ברגע זה נזכר במקרה שאירע בילדותו, כשלמד בחיידר בעיירה באירופה. הפרופסור סיפר כי כשהיה ילד כבן תשע ראה אצל חברו הגוי בשר "דבר אחר" ולפתע אחזו בולמוס ולא יכול היה להתגבר על עצמו, עד שטעם מהבשר ההוא למרות שידע שמדובר באיסור חמור. "ומאותו רגע שטעמתי מהבשר הטרף נסתתמו כל מעיינות הדעת שלי ולא יכולתי להבין את הגמרא שלמדתי בחיידר", סיפר הפרופסור הישיש בבכייה, ושאל את מרן שר התורה כיצד יוכל לכפר על חטא זה.

הגר"ח הציע לו שיצום יום אחד, כדי להקיא מתוכו את אכילת בשר הטריפה. הפרופסור השיב כי יהיה לו קשה מאוד לבצע זאת, בשל גילו המבוגר, ואפילו ביום כיפור הוא מתקשה מאוד לצום. למרות זאת השיב הגר"ח כי ינסה בכל זאת לצום.

הפרופסור עשה כדברי הרב, והנה זה פלא, מאותו יום והלאה נפתחו עיני שכלו ויכול היה להתמיד בלימוד התורה!

מסופר על אברך ובחור שהיו לומדים יחד, אך באחד הימים הפסיק הבחור להבין את הגמרא. הלכו השניים למרן הגר"ח קנייבסקי, לקבל עצה וברכה. מרן הגר"ח שמע את הדברים, ואמר לבחור שיקפיד על מאכלות אסורות, כי במצחו נראה דמות חיה.

לאחר שיצאו מבית הרב, סיפר הבחור כי באחת הפעמים שלמדו יחד בבית האברך, הוצע לו כיבוד חלבי. הבחור, שהתגרה מאוד מהרית, אכל מהעוגה למרות שזמן קצר קודם לכן אכל בשר. מאז נכשל כמה פעמים בחלב אחרי בשר, ואינו מצליח להבין את דברי הגמרא.

הבחור קיבל על עצמו להקפיד ביותר, ועשה תשובה על כך. אכן, מאז השתנו הדברים, והבחור החל להבין את דברי הגמרא במקודם.

הפרשה למעשה

בעניין: אכילת מאכלים אסורים

מטמאת את גוף האדם ופועלת בו רע ☞ אין בהמה והיה שלא כתובה בתורה ☞ אין הבדל בין שוגג למזיד ☞ הנזהר בזה יצילנו ה'

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אֱלֹהִים: דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת חֻמַּת אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ: כָּל מִפְרֶסֶת פֶּרֶסָה וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת פֶּרֶסֶת מִעֵלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכְלוּ: (ויקרא י"א א' - ג')

שני הרחקות מן הבהמות הטמאות נאמרו לבני ישראל בתורה: **"מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ"** - א. 'איסור אכילה' ב. 'איסור נגיעה'. ולכאורה הדבר תמוה, כי הלא אם ישנו 'איסור נגיעה', אין צריך לומר גם 'איסור אכילה'? אלא מוכח כאן שהבורא ברוך הוא חפץ מאוד בהרחקת האיש הישראלי מאכילת האיסורים, כיוון שהם פועלים רע בנפש האוכלם, ולכן צווהו בהרחקה כפולה. **ומובא בספרים הקדושים**, כי הבהמות המותרות באכילה הן אלו שטבען נוח יותר ואינן חיות טורפות, והחיות והבהמות האסורות באכילה טבען רע ומושחת, וטורפות חיות אחרות. והסיבה שהותרו באכילה רק סוג הטהורות היא, משום שבשאדם אוכל דבר כלשהו הוא נהפך להיות חלק מגופו. וגדול הפועל הנעשה מאכילת הבשר הטמא, כדי להשחית ח"ו את אופי האדם. ולכן גזר בוראינו להתרחק מכל אלו ביתר ריחוק, וכמו שנתבאר.

הקב"ה הודיע הודיע למשה מראש את כל החיות והבהמות שהיו קיימות אז, ולא חיסר מהם אפילו אחד, גם היום אלפי שנים אחר כך, לא מצאו המדענים מין חיה או בהמה שלא הזכרה בתורה! וכך מובא בילקוט שמעוני (דברים תתצ"א) על הפסוק: **"אֲךָ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַלֵי הַגֵּרָה וּמִמִּפְרִיֵי הַפֶּרֶסָה הַשְּׂסֻעָה" - אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, וְכִי מִשָּׁה רַבִּינוּ קִנְיָגִי [צִייד] הִיָּה אוּ בְלִיִּסְטָרִי [צלף] הִיָּה! אֶלָּא מִבְּאֵן תְּשׁוּבָה לְאוֹמְרִים אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם."**

כתב ה'אור החיים הקדוש' על הפסוק: **"וְשִׁקָץ יִהְיֶה לְכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וְאֵת נִבְלָתָם תִּשְׂקְצוּ"** (ויקרא י"א י"א), כי אפילו אדם השוגג שאכל מן הטמא בלא כוונה, אף על פי כן ישקץ את נפשו. [והוסיף שם כי אכילת האיסור תסובב שיהיו בו תולעים במותו, כדברי הפסוק: **"וְשִׁקָץ יִהְיֶה לְכֶם"** - יעשו אתכם שקץ].

ופרשה זו מסתיימת במילים: **"וְהִתְקַדְּשַׁתְּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים ... וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם"**, כי הנזהר באכילת איסורים יצילנו וישמרנו השי"ת, וכדברי חז"ל (חולין ה:), שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י הצדיקים.

מעשה הכשרות

כמה מעלות בהשיבות שמירת הכשרות

המקפיד על כשרות זוכה לנשמה קדושה - ככל שמהדר האדם בכשרות המזון, הוא זוכה ששכלו ונשמתו יתקדשו, ויתעלה בקדושה ובטהרה.

מאכלות אסורות גורמות לנזק בלתי הפיך, אלא אם עשה תשובה - מלבד האיסור שיש באכילת מאכלות אסורות, אכילת האיסור גורמת לנזק בלתי הפיך, הפוגם את נשמתו ושכלו של האדם, ולכן גם תשוקתו ויראתו לקיום התורה והמצוות נחלש ביותר.

מאכלות אסורות מטמאות את הנפש - בספר החינוך (מצוה שסב) מובא טעמה של מצוות כשרות המזון, ובה דבריו: "משרשי המצווה, לפי שענין הטומאה ידוע לחכמים שיחליש כח הנפש השכלית ויעררב אותה ויפריד בינה ובין השכל עליוני השלם ותהי נפרדת עד אשר תטהר, וכמו שכתוב בענין הטומאה (ויקרא י"א מ"ג): "אַל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרָץ הַשָּׂרֵץ, וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם", כלומר שמעיונות השכל מטמטמים בטומאה".

הקפדה על מזון תינוקות - בספר 'פרי חדש' מובא כי: "אף על פי שקטן אוכל נבלות, אין חובה להפרישו מעיקר הדין, אבל מכל מקום יפרישוהו, מפני שמזיק לו בזקנותו. שגורם לו טבע רע וסופו לצאת לתרבות רעה". ה"פרי חדש" מוסיף דברים מבהילים: "ולפי שבזמנינו זה, אין נזהרים מעניינים אלו, רוב הבנים יוצאים לתרבות רעה, ורובם הם עזי פנים שבדור, ואין יראת ה' נוגעת בליבם, ואף אם יוכיחום על פניהם אינם מקבלים מוסר".

כשרות המזון הינה ההכרחית להצליח בתורה ובחינוך הילדים – החיד"א בספרו 'ברכי יוסף' מצוין, כי הרוצה להצליח בתורתו וחכמתו ויראתו, וכן בחינוך בניו ובנותיו, יקפיד ביותר על כשרות המזון, "ולא יסתמך על כל הכשר בנקל, כי הדבר בנפשו ובנפש יוצאי חלציו".

לשים לב [באופן כללי] מה מכניסים לפה – המקובל האלוקי ר' יעקב צמח בהגהותיו כתב כך: "ראוי לאדם לכוון מאד בעת אכילתו, ולא לאכול כבהמות... והאיש הירא, ישים תדיר נגד עיניו מה שאמרו רבותינו ז"ל (תוס' כתובות קד. ד"ה לא, בשם המדרש): "עד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו". ויחדר האיש הירא בהעמיקו בזה".

יצא לתרבות רעה כי אימו אכלה מאכלות אסורות - עד כמה חמור העניין של אכילת מאכלות אסורות? מובא בירושלמי (הגיגה פ"ב טו) "כשהייתה אימו של אלישע בן אבויה מעוברת ממנו, עברה לפני עבודה זרה והריחה מאותו המין, ואכלה, והיה אותו המין מפעפע בגופה כעכנאי... צא וחשוב, לאחר שגדל אלישע בן אבויה, ונהיה לגדול בתורה, והיה מן הארבעה שנכנסו לפרד"ס, והיה רבו של רבי מאיר בעל הנס, בכל זאת נשאר בו הארס של אותה אכילה, ואף שלא הייתה זו אכילה שלו, אלא של אמו, ואף שהייתה זו אכילה של היתר, [על פי הנאמר ביומא על מעוברת שהריחה מאכל ביום הכיפורים וכו'], בכל זאת נתערב הארס בדמו ובנפשו, נולד וגדל עמו, עד שיצא לתרבות רעה ונקרא "אחר".

הלכה למעשה

לפי דעת מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל, ובנו הראשון לציון הרב יצחק יוסף שליט"א

הלכות מאכלות אסורות ודיני כשרות המזון

אכילת בשר חלקי תולעים בעלי ירק שימוש בסיר בשרי

שהתבשל בו הלבי אופן ההיתר של איסור והיתר שנתערבו

קדירה שנתבשל בה איסור

אכילת בשר חלק

הבשר הכשר באכילה לדעת מרן השולחן ערוך (יו"ד סי' ל"ט סע' י'), הוא בשר המוגדר 'חלק' [שאינו בו סירכא, ולא מועיל 'מיעור'], ולדעת הרמ"א (שם סע' י"ט) שאף בשר המוגדר 'כשר' מותר לאוכלו. ולכן אנו הספרדים יש לנו לנהוג כדעת מרן שקיבלנו הוראותיו, ולקנות מן ההכשרים הנוהגים כדעת מרן. ואחד הדברים היסודיים שעמד עליהם מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל ותיקנם לכל ישראל, שהיה עומד ומזהיר הרבה מאד, שישמרו הספרדים, וכל מי שיראת ה' בליבו, שלא לקנות מן הבשר שאינו 'חלק' ממש, משום שלדעת רוב הפוסקים, ועל צבאם מרן השולחן ערוך, יש בדבר נגיעה באיסור תורה, ובאכילת טריפות.

תולעים בעלי ירק

תולעים הגדלים בעלים תלושים, כגון בחסה ועלי נענע, יש אומרים שאינם נחשבים ל'בריה' ובטלים בששים, אחר שלא נאסרו מתחילת ברייתן, שקודם שפירשו אינן אסורות. ויש חולקים ואומרים שהם נחשבים ל'בריה' ששם 'תולעים' לא היה לו היתר מעולם. וכן דעת רוב האחרונים, ואין לסמוך על סברת החולקים להקל. ולכן אף תולעים קטנים מאד שנראים נגד השמש בעין חדה ובריאה אסורים משום בריה, וצריך לשרותם מס' דקות במים וסבון, ולשוטפם בזרם מים חזק.

שימוש בסיר בשרי שהתבשל בו הלבי

סיר שהוא של בשר שלא בישלו בו ב-24 שעות האחרונות, ובישלו בו מאכלי גבינה, אפילו רוב התבשיל נעשה מתבלין ודברים חריפים, כיון שהסיר אינו בן יומו, התבשיל מותר, בין בהפסד מועט בין בהפסד מרובה, וכדעת מרן (בסימן צ"ו סעיף א') שקבלנו הוראותיו.

אופן ההיתר של איסור והיתר שנתערבו

אם נתערב איסור בהיתר - מין בשאינו מינו, או בשר בחלב, יש לשער בששים בנפח. [ואף על פי שמן הדין סומכים על טעימת גוי המסיח לפי תומו, שאומר בהחלט שאין טעם איסור בהיתר, והתבשיל מותר, מכל מקום המנהג כיום שאין סומכים על טעימת גוי כלל, אפילו הוא מסיח לפי תומו. אבל אם יש הפסד מרובה ונראה לנו שהאיסור נכוש ואין בתערובתו כדי נתינת טעם, יכולים לסמוך על עיקר הדין, ולהטעימו לגוי מסיח לפי תומו, ואם אמר בהחלט שאין באיסור כדי נתינת טעם סומכים עליו ומתירים את התבשיל, וכדעת הרמב"ם ומרן השולחן ערוך]. וכן מין במינו שאי אפשר לעמוד על טעמו, משערין בששים. ובדרך כלל הולכים בזה אחר הטעם, שאם הטעם שונה האחד מהשני, נחשב ל'מין בשאינו מינו'. ואם הטעם שווה אף שחולקים בשמם, נחשב ל'מין במינו'.

קדירה שנתבשל בה איסור

קדירה שבשלו בה איסור, יש אומרים שאין האיסור הבלוע בקדרה נפלט באופן ודאי, לתוך תבשיל ההיתר שמבשלים בו אחר כך. ומכל מקום אסרו לבשל בקדרה זו בלי הגעלה מכח הספק, שמא יפלט טעם האיסור הבלוע בקדרה. ויש סוברים שהוא מטעם ודאי.